

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui

2017-08-11 Nr. 3IN-1194(8.1)

I 2017-06-28 Nr. 4D-2016/1-109/3D-1886

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIAUS PAŽYMOŠ REKOMENDACIJŲ

Žemės ūkio ministerija (toliau – Ministerija) išnagrinėjo Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2017-06-28 pažymą Nr. 4D-2016/1-109 „Dėl . . . ir“

skundo prieš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministeriją ir Nacionalinę mokėjimo agentūrą prie Žemės ūkio ministerijos“ (toliau – Seimo kontrolieriaus pažyma) ir teikia atsakymą dėl 47.4 papunktyje nurodytos rekomendacijos.

1. Dėl 47.4.1 papunkčio.

Pagal Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba) Varėnos skyriaus 2017-07-21 raštu Nr. 3SD-4390-(14.3.7.) pateiktus dokumentus nustatyta, kad žemės sklypas (kadastro Nr. . . .) privatizuotas 1994 metais, pagal Lietuvos Respublikos Varėnos rajono valdybos 1994-05-12 potvarkį Nr. 269-v „Dėl žemės suteikimo naudotis asmenims, susigražinantiems ir perkantiems žemę ir mišką žemės ūkio veiklai“. Žemės sklypas (kadastro Nr. . . .) Nacionalinės žemės tarnybos 2014 m. gegužės 5 d. sprendimu Nr. 3S-175 „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo kaimo gyvenamojoje vietovėje pilietei

perduotas nuosavybėn neatlygintinai, atkuriant nuosavybės teises į buvusio savininko Valdo Marcinkevičiaus nuosavybės teisėmis valdytą nekilnojamąjį turtą. Pagal pateiktus privatizavimo dokumentus nustatyta, kad minėti žemės sklypai turi bendrą ribą, kuri nustatyta

melioracijos griovio N-14-4 viduriu. Pažymėtina, kad minėtiems žemės sklypams buvo nustatyta specialioji žemės ir miško naudojimo sąlyga – XXI – žemės sklypai, kuriuose įrengtos valstybei priklausančios melioracijos sistemos bei įrenginiai.

Pažymime, kad nuosavybės teisių atkūrimo sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas (toliau – Atkūrimo įstatymas), kurio nuostatas įgyvendina Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“ (toliau – Tvarka). Pagal Atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas ir pagal Žemės reformos įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas melioracijos grioviai nėra priskirtini valstybės išperkamai ir neprivatizuojamai žemei, todėl į šią žemę gali būti atkuriamos nuosavybės teisės.

Vadovaujantis Žemės reformos įstatymo 4 straipsniu, žemės reforma vykdoma pagal žemės reformos žemėtvarkos projektus, kitus žemės valdos projektus ar teritorijų planavimo dokumentus, vadovaujantis šiuo ir kitais žemės santykius reglamentuojančiais įstatymais ir atsižvelgiant į suformuotus privačios ir valstybinės žemės sklypus.

Paminėtina, kad žemės sklypo (kadastro Nr.) privatizavimo metu galiojo žemės reformos žemėtvarkos projektų parengimo ir ekonominio pagrindimo kaimo vietovėms metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. spalio 12 d. nutarimu Nr. 423 „Dėl Žemės reformos žemėtvarkos projektų rengimo ir jų ekonominio pagrindimo kaimo vietovėms metodikos patvirtinimo“ (redakcija, galiojusi nuo 1991-10-12 iki 1998-04-09), kurios 14.3 papunktyje nurodytas vienas iš svarbiausių privačių ūkių žemėnaudų formavimo reikalavimų, kad žemės naudmenų ribos turi sutapti su stabiliais kraštovaizdžio objektais, valstybinės nuosavybės upių ir ežerų, kitų vandens telkinių krantais, miškų, valstybinės reikšmės kelių ir geležinkelių žemės ribomis, eiti privačių upelių arba griovių viduriu, senomis ežiomis.

Žemės sklypo (kadastro Nr.) projektavimo ir nuosavybės teisių atkūrimo metu galiojo Žemės reformos žemėtvarkos projektų ir jiems prilyginamų planų rengimo ir įgyvendinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ir miškų ūkio ministerijos 1998 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 207 „Dėl Žemės reformos žemėtvarkos projektų ir jiems prilyginamų planų rengimo ir įgyvendinimo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Metodika) (redakcija, galiojusi nuo 2008-08-15 iki 2012-01-01), kurios 47 punkte nurodyta, kad žemės sklypai turi būti projektuojami taisyklingų ribų, su privačiuojamaisiais keliais. Jų ribos projektuojamos sutapatinant su keliais, melioracijos kanalais, upeliais, kitais situacijos kontūrais. Žemės sklypų ribos turi sutapti su stabilių kraštovaizdžio kompleksų ir objektų ribomis, upių ir ežerų, kitų vandens telkinių krantais, miškų, valstybinės reikšmės kelių ir geležinkelių žemės ribomis, eiti upelių ar griovių viduriu, senomis ežiomis.

Lygumose dirbamų laukų žemės sklypai turi būti projektuojami tiesiomis linijomis. Pagal Metodikos (redakcija, galiojusi nuo 2012-01-01 iki 2015-01-23) 43 punktą, žemės sklypai turi būti projektuojami taisyklingų, racionalių ribų, su privažiuojamaisiais keliais. Žemės ūkio paskirties ir miškų ūkio paskirties žemės sklypai turi būti ne mažesni kaip 0,10 ha ploto (išskyrus gražinamus natūra ir asmeninio ūkio žemės sklypus). Žemės sklypų ribos turi sutapti su stabiliomis kraštovaizdžio kompleksų ir objektų ribomis, upių ir ežerų, kitų vandens telkinių krantais ar jų viduriu, miškų, kitų aiškių naudmenų (pelkių), valstybinės ir vietinės reikšmės kelių ir geležinkelių žemės ribomis, senomis ežiomis, besiribojančių žemės sklypų ribomis.

Žemės reformos įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad neprivatizuojami miškai ir vandens telkiniai yra tokie, jeigu jie priskirti valstybinės reikšmės miškams, valstybinės reikšmės vidaus vandenims.

Paminėtina, kad ties žemės sklypais (Nr. _____, Nr. _____) teka sureguliuota Šipetos upė. Ši upė (Upių, ežerų ir tvenkinių kadastre suteiktas vandentakio kodas Nr. 11010560) nėra įtraukta į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1268 „Dėl Valstybinės reikšmės paviršinių vandenų telkinių sąrašo patvirtinimo“, todėl šią upę galima privatizuoti. Pažymime, kad melioracijos griovys N-14-4, kuris yra intakas į Šipetos upę, taip pat gali būti privatizuojamas, žemės sklypui nustatant specialiąsias žemės naudojimo sąlygas.

Vadovaudamiesi pirmiau paminėtomis nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatomis, manome, kad formuojant ir privatizuojant žemės sklypus (kadastro Nr. _____ Nr. _____) šių žemės sklypų ribos buvo pagrįstai nustatytos pagal natūralius kontūrus, t. y. melioracijos griovio N-14-4 viduriu ir šio griovio priežiūros (apsauginė) juosta buvo įskaičiuota į minėtų žemės sklypų plotus.

Paaiškiname, kad pagal Lietuvos Respublikos melioracijos įstatymo 2 straipsnio nuostatas, *grioviai, slenksčiai, greitvietės, vandens pralaidos, drenažo rinktuvai ir sausintuvai, siurblinės, tvenkinių žemės užtvankos, pylimai, drėkinimo vamzdynai, šuliniai, vandens nuleistuvai ir kt. yra melioruotoje žemėje išsidėsčiusi ir funkciniais ryšiais susijusi grupė melioracijos statinių, sudaranti melioracijos sistemas. O žemės sklypas su įrengta ir veikiančia melioracijos sistema bei įgyvendintomis kultūrtechninėmis, agromelioracinėmis ir kitomis priemonėmis, sudarančiomis palankias sąlygas žemdirbystei vystyti, yra melioruota žemė. Vadovaujantis Melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 3D-243 „Dėl melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos“, melioruota žemė ir melioracijos statiniai yra įtraukiami į Melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos, kuri yra sudėtinė žemės informacinės sistemos dalis, duomenų bazę. Savivaldybės pagal Melioracijos įstatymo 7 straipsnio 2 dalį šiuo metu patikėjimo teise valdo ir*

naudoja valstybei nuosavybės teise priklausančius melioracijos statinius, taip pat ir melioracijos griovius įvardintus Melioracijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, nuvedančius vandenį nuo daugiau kaip vieno žemės savininko ar kito naudotojo sklypo (su juose esančiais melioracijos statiniais), ir jeigu jie yra pastatyti už valstybės lėšas. Šie melioracijos sistemų statiniai savivaldybėms buvo perduoti vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo nuostatomis ir įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 5 d. nutarimą Nr. 16 „Dėl Valstybės turto perdavimo valdyti, naudoti ir disponuoti juo tvarkos“ bei 2002 m. vasario 27 d. nutarimą Nr. 295 „Dėl įstatymų nuostatų, nurodančių perduoti savivaldybėms kai kuriuos apskrities viršininko įgaliojimus žemės ūkio klausimais, vykdymo“ ir laikantis pastaruoju nutarimu patvirtintos Valstybės turto ir finansinių išteklių, būtinų atitinkamoms funkcijoms žemės ūkio srityje vykdyti, perdavimo savivaldybėms tvarkos. Melioracijos statiniai kiekvienai savivaldybei buvo perduoti atitinkamu Vyriausybės nutarimu dėl turto perdavimo savivaldybėms valdyti ir naudoti patikėjimo teise valstybinėms funkcijoms vykdyti, sudarius atitinkamų apskrities viršininkų tuo metu patikėjimo teise valdomų melioracijos ir hidrotechnikos įrenginių sąrašus pagal Melioruotos žemės ir melioracijos įrenginių kadastro duomenis.

Pagal melioracijos techninio reglamento MTR 1.12.01:2008 „Melioracijos statinių techninės priežiūros taisyklės“, patvirtinto Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. 3D-218 „Dėl melioracijos techninio reglamento MTR 1.12.01:2008 „Melioracijos statinių techninės priežiūros taisyklės“ patvirtinimo“ (toliau – MTR 1.12.01:2008), nuostatas valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių techninę priežiūrą organizuoja savivaldybių administracijos, t. y. organizuoja arba vykdo technines ir organizacines priemones melioracijos statinių techninei būklei palaikyti, kad būtų užtikrintas šių statinių funkcionavimas per visą ekonomiškai pagrįstą naudojimo laiką. Paaiškiname, kad melioracinės sistemos yra vienos iš statinių – grioviai yra savivaldybių patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, į juos išteka vanduo iš drenažo sistemų, t. y. grioviai funkciniais ryšiais susiję su melioracijos sistemomis ir yra sausavimo sistemų vandens imtuvai, skirti žemei nusausinti. Projektuojant žemės sklypo melioracijos sistemą, griovių išilginių profilių sprendiniai yra melioracijos projektų dalis, kurios brėžiniuose nurodomas griovio gylis, matuojamas nuo projekcinio griovio dugno iki šlaito viršaus, t. y. šlaitai yra griovio sudedamoji dalis ir kurių gylis ir šlaitų koeficientas (nuolydžio kampas) projektuojami vadovaujantis melioracijos techninio reglamento MTR 2.02.01:2006 „Melioracijos statiniai. Pagrindiniai reikalavimai“, patvirtinto žemės ūkio ministro 2006 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. 3D-2 „Dėl melioracijos techninio reglamento MTR 2.02.01:2006 „Melioracijos statiniai. Pagrindiniai reikalavimai“ patvirtinimo“, nuostatomis.

Pažymėtina, kad MTR 1.12.01:2008 nurodoma, kad 32.2 papunkčiu nustatytoje 15 m pločio griovio priežiūros juostoje draudžiama sodinti medžius ir krūmus (32.2 papunktis), nuolatinių,

sezoninių ir neeilinių apžiūrų metu apžiūrint griovius tikrinama aukštaūgė augmenija (medžiai, krūmai, piktžolės) ant šlaitų ir pagriovyje (33 punktas), augmenija griovių šlaituose ir vagoje neturi trukdyti vandeniui tekėti ir didinti jo šiurkštumą, o aukštaūgės piktžolės ir krūmai melioracijos griovių šlaituose ir pagrioviuose yra nepageidautini, išskyrus medžius didelio nuolydžio ištiesintuose upeliuose (37 punktas). Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Pelno nesiekiančios investicijos“ įgyvendinimo taisyklių (toliau – Taisyklės), patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 3D-249, vienas iš priemonės specialiųjų tikslų yra pašalinti neprižiūrimų melioracijos griovių neigiamą poveikį sausinimo sistemoms ir kaimo vandentvarkos infrastruktūrai (5.2 papunktis), o pareiškėjas, teikiantis paramos paraišką dėl melioracijos griovių tvarkymo pagal priemonę, privalo įsipareigoti sutvarkyti abu lygiagrečiai einančius melioracijos griovio šlaitus (19.6 papunktis). Pastebėtina, kad Taisyklėse nurodytos tinkamų finansuoti išlaidų kategorijos: krūmų, augančių ant melioracijos griovio šlaitų, pašalinimo ir sutvarkymo darbai (22.1 papunktis), medžių bei kitos augalijos, augančios ant melioracijos griovio šlaitų, pašalinimo ir sutvarkymo darbai (22.2). Be to, Varėnos rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius, organizuojantis valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių priežiūrą, yra išdavęs 2014-09-04 „Sutikimą dėl melioracijos griovių priežiūros“ Nr. ŽŪ-3-177 atlikti melioracijos griovių (taip pat ir N-14-4) sutvarkymo darbus pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Pelno nesiekiančios investicijos“.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, manytina, kad melioracijos statinys – griovys, einantis per nuosavybės teise pareiškėjų valdomą žemės ūkio paskirties žemę, kaip valstybei nuosavybės teise priklausantis ir savivaldybės patikėjimo teise valdomas, naudojamas ir prižiūrimas melioracijos statinys, buvo tvarkomas pagal pirmiau nurodytą reglamentavimą, kuriame nustatyta, kad melioracijos grioviuose negali augti medžiai, krūmai ir kiti augalai, trukdantys ar galintys sutrukdyti vandeniui normaliai tekėti, tačiau jų nuosavybės teisės melioracijos normatyviniai dokumentai nereglamentuoja.

2. Dėl 47.4.2 ir 47.4.3 papunkčio.

Atsakydami į 47.4.2 papunkčio rekomendaciją, pranešame, kad Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nekilnojamojo turto kadastro objektais laikomi žemės sklypas, statinys (taip pat nebaigtas statyti), kurio statybai reikalingas statybą leidžiantis dokumentas (kai jis yra privalomas), arba statinys, kuris pastatytas turint kitą statybos teisėtumą patvirtinantį dokumentą, taip pat patalpa, šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nustatytais būdais suformuota kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas. Taip pat minėto įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, kad atskirais nekilnojamojo turto kadastro objektais *negali būti* žemės dangos, sankasos, iškasos, pylimai, geležinkelio pabėgiai ir bėgiai, riboženkliai,

melioracijos ir kiti įrenginiai, kurių funkcijos yra tiesiogiai susijusios su žemės sklypu ar statiniu, kaip atskiru nekilnojamuoju daiktu.

Pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies nuostatas, žemės reforma vykdoma pagal žemės reformos žemėtvarkos projektus, kitus žemės valdos projektus ar teritorijų planavimo dokumentus, vadovaujantis šiuo ir kitais žemės santykius reglamentuojančiais įstatymais ir atsižvelgiant į suformuotus privačios ir valstybinės žemės sklypus.

Atkreipiame dėmesį, kad Žemės reformos žemėtvarkos projektų rengimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 1 d. nutarimu Nr. 385 „Dėl žemės reformos vykdymo kaimo vietovėje“, 10 punkte nurodyta, kad žemės reformos žemėtvarkos projektuose numatomi grąžinti, perduoti arba suteikti nuosavybėn neatlygintinai, perduoti, gauti neatlygintinai naudotis arba patikėjimo teise žemės, miško sklypai turi turėti racionalias ribas, derinamas prie vietovės situacijos kontūrų; sklypų ribos turi sutapti su stabiliomis kraštovaizdžio kompleksų ir objektų ribomis, upių, ežerų, tvenkinių ir kitų vandens telkinių krantais ar viduriu, miškų, kitų aiškių naudmenų (pelkių), valstybinės ir vietinės reikšmės kelių ir geležinkelių žemės ribomis, senomis ežiomis, gretimų žemės sklypų ribomis. Taigi, formuojant su grioviu besiribojantį žemės sklypą, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis jo ribos projektuojamos minėto griovio viduriu.

Vadovaudamiesi išdėstytais teisės aktų nuostatomis, reglamentuojančiomis nekilnojamojo daikto kadastro objekto formavimą, pažymime, kad melioracijos griovys, kurio funkcijos yra tiesiogiai susijusios su žemės sklypu, yra žemės sklypo neatskirama dalis ir jis negali būti formuojamas kaip atskiras nekilnojamasis turto objektas. Taip pat pažymime, kad melioracijos grioviai yra savivaldybių patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, į juos išteka vanduo iš drenažo sistemų, t. y. melioracijos grioviai yra funkciniais ryšiais susiję su melioracijos sistemomis ir yra vieni iš daugelio šių sistemų statinių kaip sausinimo sistemų vandens imtuvai, skirti žemei nusausinti.

3. Dėl 47.4.4 ir 47.4.5 papunkčių.

Informuojame, kad pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 4.5 krypties „Tausaus ir konkurencingo žemės bei maisto ūkio stiprinimas“ 4.5.3 darbą „Melioracijos sistemų nuosavybės santykių ir atsakomybės pertvarkymas“ yra numatyti veiksmai – melioracijos statinių racionalių valdymo, finansavimo ir teisinių santykių pertvarkymo modelio sukūrimas. Taip pat numatoma keisti melioracijos sistemų naudotojų tarpusavio santykių juridinę formą, kuri leistų geriau reglamentuoti naudotojų civilinius santykius eksploatuojant melioracijos statinius, bei bendradarbiauti ir efektyviau eksploatuoti turimą melioracijos turtą.

Ministerija numato artimiausiu metu parengti melioracijos statinių racialesnio valdymo, finansavimo ir teisinių santykių pertvarkymo modelių galimybių studiją, kurioje, be kitų aplinkybių, būtų įvertintos galimos melioracijos statinių nuosavybės teisės formos, galimybės steigti melioracijos fondą, jo finansavimo šaltiniai ir kt. Atsižvelgiant į studijoje pateiktus rezultatus ir išvadas, bus keičiami atitinkami teisės aktai, taip pat rengiamas Melioracijos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuris bus derinamas su institucijomis, socialiniais partneriais, paskelbtas aptarti visuomenei, ir tik po to bus priimtas sprendimas dėl melioracijos statinių privatizavimo.

Viceministras

Artūras Bogdanovas

Rita Adomavičienė, tel. 239 1156, el. p. rita.adomaviciene@zum.lt

Irma Brazienė, tel. 239 1356, el. p. irma.braziene@zum.lt

Laimona Bogdanova, tel. 239 1375, el. p. laimona.bogdanova@zum.lt

Alina Šileikienė, tel. 210 0523, el. p. alina.sileikiene@zum.lt